

Klíšťová encefalitida

Popis klíšťové encefalitidy, klíšťového zánětu mozku

Klíšťová encefalitida neboli klíšťový zánět mozku je infekční virové onemocnění napadající nervový systém. U dětí má tendenci způsobovat spíše záněty mozkových obalů (meningitidu). (↑)

Zdroj nákazy

Klíšťová encefalitida se přenáší na člověka ze zvířat, především infikovaným klíštětem, méně častý způsob přenosu je konzumací syrového mléka a nepasterizovaných mléčných výrobků od nakažených zvířat (kozy, krávy, ovce) nebo poraněním při vytahování infekčního klíštěte domácím zvířeti. K přenosu nákazy dochází již po dvou hodinách po přisátí infikované samičky nebo nymfy. Nakažená klíšťata v různých vývojových stádiích se vyskytují ve všech krajích České republiky, aktivní jsou v období od jara až podzimu. Upřednostňují vlhká místa. (↑)

Příznaky klíšťové encefalitidy

První příznaky se objeví většinou za 7-14 dní. Onemocnění probíhá většinou dvoufázově, může proběhnout jen jedna fáze onemocnění nebo i bezpříznakově. První fáze trvá obvykle 3-5 dní, projeví se podobně jako chřipka - bolesti svalů, kloubů, zvýšená teplota, bolest hlavy, únava, nechutenství. Po několika dnech zlepšení může přijít druhá fáze onemocnění klíšťovou encefalitidou, kdy se objeví vysoká horečka, ztuhlost šíje, kruté bolesti hlavy, zvracení, světloplachost. Dochází k postižení centrálního nervového systému s projevy nervové obrny, ztuhnutí svalů, třesem, závratěmi, poruchami paměti, spánku, dezorientací. Akutní stav trvá 2-3 týdny.

Následkem 2. fáze onemocnění mohou být trvalé následky např. chronické bolesti hlavy, poruchy spánku, poruchy soustředění, deprese, třes, poruchy rovnováhy, obrna svalů v obličejí, obrny končetin.

Prodělané onemocnění v mladším věku nemusí být zárukou celoživotní imunity, doporučuje se za 20 - 30 let zkontrolovat hladinu protilátek v krvi a zkonzultovat situaci s lékařem. Pokud je onemocnění proděláno ve středním a starším věku, předpokládaná imunita je dlouhodobá až doživotní. (↑)

Výskyt onemocnění, aktivita klíšťat

Infikovaná klíšťata se vyskytují v celé střední Evropě (ČR, Německo, Rakousko, Slovensko, Maďarsko, Polsko), na Balkánském poloostrově, v Pobaltských zemích, v Bělorusku, severní části Ruska (Sibiř), v asijských zemích (Čína, Japonsko). V poslední době byl zaznamenán nárůst výskytu i na severu Evropy (Švédsko, Norsko, Finsko). Endemické oblasti sahají od

východní Francie po asijský Dálný východ a od Albánie na jihu až téměř po hranice severního polárního kruhu ve Finsku.

Na webu společnosti Protean s.r.o. (www.kliste.cz) najdete grafy s přehledy výskytu infikovaných klíšťat v jednotlivých letech a jejich rozložení v krajích a okresech ČR. (↑)

Ochrana a prevence

Oblečení

Do přírody je vhodné mít světlé oblečení (klíšťata jsou na oblečení vidět), pevnou obuv a delší ponožky, do kterých jsou staženy kalhoty. Klíště se dostává na tělo nejčastěji štěrbinou mezi kalhotami a obuví, leze směrem vzhůru a přisaje se kdekoliv na těle i na hlavě ve vlasech. Je vhodné používat repelent, který se stříká na oděv i kůži a zabrání vniknutí a přisátí klíštěte. Na oblečení lze použít insekticidy. V přírodě nesedejte a nelehejte si bez podložky přímo na trávu.

Po procházce v přírodě si prohlédněte důkladně tělo, zda nemáte přisáté klíště. Klíště se často drží na vlhčích místech - podkolenní a podpažní jamka, intimní partie. Přisáté klíště nesvědí a nepříjemné pocity se mohou objevit až za několik hodin, dnů, kdy již může být přeneseno onemocnění.

Repelenty

Na trhu je velká nabídka repelentů ve formě sprejů, gelů, náramků apod. Tyto repelenty se od sebe liší obsahem účinné látky, dobou ochrany, vhodností pro děti apod. Používejte kvalitní spreje, které účinkují nejen na hmyz (komáry, ovády, mouchy), ale i na další členovce (klíšťata, pavouky) a jsou odolné proti vlhku a potu. Při použití repelentu společně s opalovacím krémem naneste nejdříve krém proti slunci, potom repelent.

Očkování proti klíšťové encefalitidě

Nejvhodnějším způsobem prevence před tímto onemocněním je očkování proti klíšťatům. Doporučuje se zejména osobám, které žijí v rizikových oblastech, nebo osobám, které se pohybují v přírodě, sportují nebo chodí na pravidelné vycházky s domácími miláčky. (↑)

Mýta a fakta o očkování proti klíšťové encefalitidě

Klíšťová encefalitida je problémem jen v jižních Čechách

Tato nemoc již dávno není jen problémem jižní části republiky a dnes se již vyskytuje prakticky na celém území naší země. Podle počtu diagnostikovaných případů a závažných následků této nemoci je u nás nejhorší situace v celé Evropské unii, což znamená stovky zbytečně a nezvratně postižených osob ročně.

Infikovaná klíšťata se vyskytují v lesích, tam já nechodím

Infikovaní přenašeči klíšťové encefalitidy se vyskytují na loukách, zahradách, v parcích. Číhají na vysoké trávě u chodníků a cyklostezek kde se pohybují hostitelé, jejichž krev potřebují sát, tj. zvířata a člověk. Nákaza je možná dokonce i doma od klíšťat přinesených v srsti domácích mazlíčků.

Když si klíště včas najdu a odstráním, nebudu nemocný

Klíště přeneše virus klíšťové encefalitidy již po 2 hodinách od přisátí. Je-li klíště tedy odstraněné ihned po návratu z delší vycházky, může být i tak pozdě. Navíc nemalá část postižených osob si není vědoma přisátí klíštěte. Infekci totiž přenáší i malé, volným okem hůř viditelné nižší formy klíšťat tzv. nymfy, které po nasátí krve rychle odpadnou.

Po nález klíštěte půjde hned za lékařem, on mi pomůže

Proti viru klíšťové encefalitidy neexistuje specifický lék, i při včasném záchytu nezbyvá než potlačovat jednotlivé příznaky a čekat, jak to dopadne. Ani rychlá hospitalizace nezlepšuje prognózu nemoci. Po přisátí přenašeče nejsou v prevence klíšťové encefalitidy účinná antibiotika ani postexpoziciční očkování.

V lese použiju repelent a dlouhé kalhoty, to jako prevence stačí

Klíště se často zachytí oblečení a podleze na kůži pod ním. S pokožkou natřenou repelentem nemusí přijít vůbec do kontaktu. Někdy lze klíště objevit i pod spodním prádlem. Přisát se navíc může i ve vlasové části hlavy, kam se repelent běžně neaplikuje. K tomu promoknutí nebo pocení účinnost repelentů snižují. Jedinou prevencí s vysokou jistotou zabránění nebezpečné nemoci je preventivní očkování.

Doc. MUDr. Rastislav Maďar, Ph.D. (↑)

Odstranění klíštěte, jak vytáhnout klíště

V prvních hodinách je klíště přichyceno jen kusadly, lze lehčeji odstranit. Později vytvoří ze slin cementový obal a klíště je pevně připevněno ke kůži.

Při vyndávání klíštěte nepoužívejte olej, krémy. Je potřeba co nejdříve klíště zakapat desinfekcí nejlépe jódem, alkoholem a nechat chvíli působit, čímž se ničí viry a bakterie v těle klíštěte. Potom vikláním na obě strany uvolňovat zacementované klíště. K vytáhnutí klíštěte použít speciální pinzetu nebo plastovou kartu. Pinzetou uchytit klíště co nejbliže k povrchu kůže, jemně pootočít doprava, doleva (tím nalomit cementovou vrstvu) a vytáhnout nahoru kolmo k povrchu kůže. Ranku po odstranění klíštěte znovu dezinfikujeme, při větší ráně přelepíme náplastí. (↑)

Klíště obecné

„[Ixodes.ricinus.searching](#)“ od James K. Lindsey. Licencováno pod [CC BY-SA 3.0](#) via [Wikimedia Commons](#).

Klíště obecné je roztoč, který patří do čeledi klíšťatovití. Živí se sáním krve na savcích, plazích nebo ptácích. Klíšťata jsou přenašeči řady infekčních chorob, mezi nejčastější patří lymfská borelióza a klíšťová encefalitida. Velikost samic se pohybuje od 3,5 do 4,5 mm (po nasátí až 1 cm i více), samečci měří 2,2 - 2,5 mm.

Klíště je vybaveno:

1. ochranným chitinovým štítem, proto je těžké klíště rozmáčknout
2. speciálním smyslovým orgánem, proto vnímá přítomnost hostitele a dokáže ho vyhledat
3. tykadly, proto klíště nalezne na těle nejvhodnější místo k uchycení a přísátí
4. kusadly, kterými klíště prořezává pokožku hostitele
5. sosáčkem se zpětnými háčky, který umožňuje sání a velmi pevné přichycení k hostiteli

Vyšetření infekčnosti klíšťat

Jestli že jste měli přísáté klíště a chcete vědět, zda právě toto klíště bylo přenašečem některého ze závažných onemocnění, můžete jej zaslat do [specializované laboratoře](#) k vyšetření. Infekčnost klíštěte však neznamená, že došlo k přenosu nákazy na člověka a naopak, negativita klíštěte nemusí znamenat, že daná osoba nebyla nakažena jiným klíštětem, kterého si nevšimla.

Doporučujeme specializovanou laboratoř Protean s.r.o., více na www.kliste.cz.

Měl jsem přisáté klíště

Mít přisáté klíště je nebezpečné tím, že jste se mohl nakazit klíšťovou encefalitidou nebo lymfskou boreliózou. Proto je nutné po dobu několika týdnů ve větší míře věnovat pozornost svému zdraví. Pokud by se objevila do 14 dnů příznaky virózy, chřipky nebo jiné zdravotní problémy (bolest v krku, hlavy, únava) je nutné navštívit lékaře a upozornit ho na přisáté klíště a příznaky, které máte. Může se jednat o klíšťovou encefalitidu.

Také je nutné pozorovat místo přisátí klíštěte, kde může přetrvávat zatvrdlá bulka. U 80% lidí se po 3- 30 dnech po kousnutí objeví kruhové zarudnutí, která se postupně zvětšuje, střed naopak postupně světlá, zarudnutí mizí. Toto je projev lymfské boreliózy. Onemocnění lymfskou boreliózou může probíhat i bez zarudnutí a příznaky onemocnění se projeví až za několik týdnů ve formě horečky, bolesti hlavy, bolest celého těla, bolesti kloubů. Včasně podání antibiotik vyléčí tuto infekci.

Jak zabránit výskytu klíšťat na zahradě

Klíšťata potřebují k životu vlhké prostředí. Tuto vlhkost zajišťuje rostlinný porost, který vytváření mikroklima vhodné pro přežívání klíšťat. Proto trávník na zahradě pravidelně sekejte. Mezi pozemkem a lesnatým porostem vytvořte hraniční pásmo z mulčovací kůry nebo štěrku. Použitím dlažby, mulčovací kůry, kamínků a štěrku v okolí domu může snížit vlhkost a tak udržet klíšťata v dostatečné vzdálenosti od domu i rekreačního chalupy.

Jak klíště vyhledává svou oběť

Klíště má velmi citlivé smysly, které mu pomáhají vyhledat svého hostitele. Klíště trpělivě číhá na vrcholku stébla trávy, přední nohy má roztažené jako anténku a otáčí s ní do různých směrů. Na těchto nohou (anténce) má umístěný speciální orgán, kterým zachytává a vyhodnocuje zjištěné vjemy. Jedná se hlavně o pachy, které vydávají zvířata i člověk a na mechanické podněty jako jsou otřesy, které vydává blízký se hostitel. Klíště se snaží při doteku s trávou přichytit hostitele. (↑)